

"Jeg så aldri flere sommerfugler her" omhandler skjebnen til jødiske barn i Theresienstadt under den annen verdenskrig.

Terezin (Theresienstadt) var opprinnelig en garnisonsby 60km utenfor Praha. Den 16. Oktober 1941 beordret Reinhardt Heydrich massedepotasjon av jøder og etablerte Terezin til å bli en ghetto for jøder fra Bøhmen og Mähren og fikk navnet Theresienstadt. Ghettoen ble administrert av SS, bevoktet av tsjekkisk politi/gendarmere og styrt internt av et råd bestående av eldre jøder. Gendarmene i motsetning til SS behandlet stort sett fangene med respekt og hjelp dem når det var mulig.

I virkeligheten var Terezin en gjennomgangsleir på veien til tilintetgjørelsesleire i Polen. Av de 15.000 barna som oppholdt seg i ghettoen mellom 1941 og 1945 overlevde bare 98. Terezin ble således en dødens forgård. Togtransportene rullet jevnlig østover, og 35.000 mennesker omkom av sykdom, sult og henrettelser.

Stykket er et tilbakeblikk skrevet av Celeste Raspanti. Det bygger på erfaringene til et av barna som overlevde, Raja Engländerová og er en gjendiktning av hennes historie basert på dokumentarisk materiale; dagboknotater, dikt, brev, tegninger og bilder laget av barna i ghettoen under ledelse av Friedl Dicker-Brandeis som selv var utdannet maler og er modellen for Irena i stykket.

Med stykket ønsker jeg å belyse hvordan disse barna fant mening i og maktet å gjenopprette en viss balanse i en gruffull hverdag ved å fortelle om sine lengsler formidlet gjennom kunstverk og dikt.

Disse kunstverkene og små litterære arbeider inneholder tanker og sorger til de små fangene, deres hjemlengsel og opplevelse av urettferdighet, men også et håp om en annen og bedre fremtid

I sin bok "hvem kan glemme dette?" av Inger Margrethe Gaarder siterer hun fra 12 år gamle Helga som vi møter i boken; "Francka og jeg tegnet det vonde og leie: likvogner, sovende og lidende barn, gamle som sto og vasket seg på rad og rekke... men vi tegnet også idylliske bilder fra tiden før Terezin: fantastiske og overdimensjonerte fødselsdagskaker, barn som lekte i frihet og drømmebilder fra Praha, og vi tegnet fremtiden: Francka og meg som voksne med barnevogner og babyer".

Stykkets bærende element er frykten for deportasjon. "...den fryktede transporten ville til slutt føre dem videre østover. "Transport" er et skrekkens ord. Det paraliserte alt liv og tenkning" (Chaim Potok i "I never saw another butterfly..." childrens drawings and poems from Terezin 1942-1944).

Det er i skjæringspunktet mellom lys og mørke, mellom de mest håpefulle drømmer og den svarteste håpløshet og fortvilelse at handlingen drives fremover.

Elisabeth Blæstrud
Regissør